

סימן ח'

באחד שניצל את עצמו ע"י נכרית אחת
שהעמידה את עצמה בסכנה ומתה הנכרית
אם מותר לומר קדיש.

שאלה: בימי הרעה והזעם אשר בחוץ שיכלה חרב ומחדרים אימה,
והגרמנים הארורים ימ"ש הרגו ולא חמלו על נער וזקן על
עוללים ויונקים, ועם הארץ, גויי הארצות אשר בשכנותם גרו
היהודים מאות בשנים נתנו יד לפושעים הגרמנים ועזרו להם במלאכת
הרצח והשוד, הם חיפשו אחרי יהודים בחורים ובסדקים, במחבואים
ובמחילות עפר, אולי ימצאו שם יהודים מסתתרים מחמת המצוק,
וכאשר הצליחו לתפוס יהודי, מיד מסרוהו לרוצחים הגרמנים כדי
שיעשו בהם שפטים וייסרום בכל מיני יסורים וענויים.

אולם למרות השנאה המפעפעת שקננה בלבות הגויים על היהודים
שנואי נפשם, שנאה שהגרמנים ליבו אותה לשלהבת נקם
ושילם ושמחה לאיד, בכל זאת נמצאו יחידי סגולה בין הגויים, מתי
מספר, שבתוך לבם לא כבה לגמרי חוק האנושי ונפשם דאכה למראה
האכזריות הגדולה הנעשית לעיניהם ביהודים, הם הרגישו שעליהם
לעשות דבר מה לטובת היהודים ולהצילם מיד רודפיהם, ואם כי
הדבר היה כרוך בשבילם בסכנת נפשות ממש, כי הגרמנים הוציאו
להורג מיד כל גוי שנחשד כהגשת עזרה ליהודים, אף על פי כן לא
נמנעו יחידי אלו מבין הגויים ועשו ככל אשר השיגה ידם להצלת
יהודים.

והנה בשנת תש"ה מיד לאחר שזכינו לראות בישועת ה', עת חמל
על עמו ושיבך זרוע רשע, והוציא את עמו ישראל מאפילה לאור
גדול, — בא אלי ר' משה סגל ונפשו בשאלתו, היות שהוא ניצל

ממות הודות לנכרית אחת שהעמידה את עצמה בסכנה והסתירה אותו במרתף ביתה יחד עם עוד כעשרה יהודים. והיא כלכלה אותם שם כלחם ומים והשתדלה להמציא להם מחיה ומזון עד יעבור זעם.

וכעת לאחר השחרור כשאלה היהודים שניצלו הודות לנכרית הזאת, רצו לחרים על נס את מעשה החסד הגדול שהיא גמלה אתם, ולשלם לה כפרי מעלליה הטובים כראוי וכיאות לה, נודע להם למרבה הצער שהנכרית הזאת שבקה חיים לכל חי והיא מתה זמן קצר לאחר השחרור, ומכיון שכן, גמל אצל הניצולים הרעיון שיש לעשות לה יד ונפש לאחר מותה על ידי שאחד מן הניצולים יאמר קדיש אחרית, והם הטילו על ר' משה סגל הנ"ל את התפקיד הזה, ולזאת בא אלי הנ"ל לשאול אם מותר לו לומר קדיש אחרית, ואם אין בזה משום חשש איסור.

תשובה: הנה בנוגע למומר אם מותר לומר אחריו קדיש, כבר נפסקה ההלכה בשו"ע יו"ד סימן שע"ו סעיף ד', ברמ"א שכתב שם בסוף ההג"א: י"א דמומר שנהרג ביד עובדי כוכבים בנים אומרים עליו קדיש (הרד"כ בית י"א ובב"ז — ועי' לעיל סי' ש"מ).

וכתב הש"ך בס"ק ט"ו: דוקא נהרג אבל מת על מטתו לא וכן כחכתי לעיל סימן ש"מ דכשנהרג יש לו כפרה עד כאן לשון ד"מ, ועי' גם כן בסר"ז ס"ק ה' שם שכתב גם כן דדוקא נהרג דאז יש לו כפרה על ידי תהריגה אבל מת על מטתו לא.

ועי' בשו"ת כתב סופר או"ח סימן ק"ט שתמה על הרמ"א הנ"ל שכתב דיש אומרים דמומר שנהרג אומרים עליו קדיש, אולם בגליון מהרש"א ביו"ד שם כתב על דברי הש"ך שכתב דדוקא נהרג אבל מת על מטתו לא, ז"ל: "מעייין בת' רד"ך רואה דבנהרג יש לו קדיש גם כשיש אבלים אחרים ובאין כאן אחרים גם אם מת אומר עליו קדיש, עי' ת' מהר"ש חלק יו"ד סימן כ"ט, עכ"ל. ועי' לעיל ביו"ד סי' ש"ב סעיף ה' מש"כ הרמ"א לענין אי מתאבלין על המומר, ובש"ך ס"ק ט' שם ובט"ז ס"ק ג'.

שאלות ותשובות ממעמקים, חלק ג' עא

ובספר שו"ת חסד לאברהם תנינא יו"ד סימן פ"ד העלה באחד שעזב את דתו ונתעשר ומאז הוא תומך בעניים מבני משפחתו, וכעת הוא בא בבקשה אל האיש אשר על ידו הוא נותן צדקה, שיבטיחו לו מר אחריו קדיש, ואם כה יעשה ובזבו יותר ממון לצדקה, והעלה בשו"ת הנ"ל שמותר להבטיחו, והביא ראיה מר' מאיר הציל את אחר משחת אף על פי שאחר כפר בתורה וחילל את השבת, אלמא דאין בזה איסור, ועיין בספר משמרת שלום אות מ' סימן נ"ב.

אולם כ"ז במומר שהוא יהודי אבל בנידון דידן הרי היא נכרית, ואף שמעשי צדקתה הם יותר גדולים מהמומר ההוא שדיבר עליו בש"ת חסד לאברהם, שהיה מבזבו כספו לצדקה, שהרי היא הנכרית הזאת הצילה נפשות ממש, מכל מקום עדיין יש לדון לענין קדיש אם מותר לומר אחריה.

והנה עצם ענין הקדיש, ענינו ותוכנו הוא ענין תפלה ובקשה, כדמוכח מספר יוחסין דפוס קראקא כ"ג, שבט יהודה דפוס קעניגסברג צד 85, שמסופר שם על שעת התמנות ר' נתן הבבלי לראש הגולה, שהחזן כשאמר קדיש והגיע לבחייכון וביומיכון אמר: בחיי נשיאנו ראש גלות ובחיי דכל בית ישראל, וכן בימי הרמב"ם ז"ל היו אומרים בקדיש בחייכון וביומיכון ובחיי מרנן משה בר מיימון, עיי"ש. הרי מבואר שהקדיש ענינו תפלה ובקשה.

ולפי זה הרי פשוט הדין שמותר לומר קדיש אחרי הנכרית הזאת שהצילה כמה נפשות מישראל שלא יוכרעו למות על ידי הצר הצורר הארור ימ"ש, שהרי כתב בספר חסידים, שמותר לבקש להקב"ה שיקבל את דינו של נכרי שעשה טובות ליהודים ואין לנו טובה יותר גדולה ממה שעשתה הנכרית הזאת שהצילה נפשות ישראל מרדת שחת, לכן בודאי מותר לומר אחריה קדיש, ועי' בירושלמי מגילה פ"ג ה"ו: אמר ר' פנחס, צריך לומר הרבונה זכור לטובה כמו שאומרים זכרונם לברכה, מכיון שעשה טובה לישראל להצילם.

ובמס' אבות פ"ג משנה ב' אמר ר' חנינא סגן הכהנים, הוי מתפלל בשלומה של מלכות שאלמלא מוראה איש את רעהו חיים בלעו, ועי' במאירי

שכתב שהתנא בא לעורר שעלינו להתפלל לא רק בשלום מלך ישראל כי אם גם בשלום מלכות של אומות העולם שביניהן אנו חיים, כמו שציוותה תורתנו להקריב בחג ע' פרים כנגד שבעים אומות.

ובסדרורי לדפוס ראיתי בשו"ת זקן אהרן חיו"ד סימן פ"ז, אם יש חיוב על גר לומר קדיש אחר אביו הגוי, ומצדד לומר קדיש עליו, אכן מפני שאין להורות דבר שנקל לשער שיתפלאו ע"ז שאומר על גוי קדיש וכו' אבל ישנם שאר תיקונים ללמוד ולהגיד מזמורי תהילים וכו' וגם תיקון קדיש שמועיל לנשמת האב ומי יודע סוד ד' אם לנשמת עכו"ם גם כן. לדעתי כנ"ל יאמר קדיש לפעמים ויתפלל לפני העמוד שלא ירגישו שמחמת אבלות על אביו הגוי עושה שיוכל לגרום שיתלוצצו ע"ז עיי"ש.

ומעתה הנכרית הזאת שאלמלא מעשה תחסד הגדול שעשתה עם היהודים להצילם ממות, שהודים הארורים ימ"ש לא יבלעום חיים, בודאי שמצוה להתפלל עבורה אחר מותה ולומר אחריה קדיש, דכל ענין הקדיש ענין תפלה הוא וכמו שהוכחנו, ולזאת נתתי רשות לר' משה סגל הנ"ל לומר קדיש אחרי הנכרית הזאת שחילצה את נפשו ממות וחיינו מרדת אל שחת.

והגומל חסדים טובים לעמו ישראל הוא יגמול חסדים טובים לחסידיו אומות העולם שסיכנו את נפשם בהצלת ישראל, ה' המברך את עמו ישראל בשלום הוא יברכם גם הם בכל מילי דמיטב לראות בשוב ה' את שיבת ציון ובבנין בית בחירתו שם נעלה לפניו זבחי רצון, ע' פרים כנגד שבעים אומות, במהרה בימינו אמן.